

Een 'anders-plaats'

Het Heilig Jaar van de Barmhartigheid is ten einde. De Heilige Deuren, in Rome en in de parochies, zijn gesloten. De Kerk maakt zich op voor het vieren van het Kerstfeest. We vieren de geboorte van Jezus, gekomen als Redder. Hij is als mens gekomen om ons in Zijn leven voor te gaan, zodat we gehoor kunnen geven aan onze roeping als kinderen van God.

Anders-plaats

Bij een voederbak denken we aan een kleine of grote kom, of een langwerpige houten of betonnen bak waaruit dieren – honden, paarden, koeien, varkens – hun voedsel eten. Als je via internet afbeeldingen zoekt voor 'voederbak', tref je ze aan in alle soorten en maten. We zouden vreemd opkijken als we in een voederbak in plaats van voedsel een pasgeboren

kind aantreffen: is dit een grap van een fotograaf? Toch is de voederbak de plaats waar de pasgeboren Jezus gelegd wordt en waarin de herders hem zullen aantreffen. *"Maar de engel sprak tot hen: 'Vreest niet, want zie, ik verkondig u een vreugdevolle boodschap die bestemd is voor het hele volk. Heden is u een Redder geboren, Christus de Heer, in de stad van David. En dit zal voor u een teken zijn: gij zult het pasgeboren kind vinden, in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe'."* Een kribbe is een voederbak.

Christelijke gelovigen kennen van kinds af aan het beeld van het kindje Jezus in een kribbe. De kribbe is de wieg van Jezus. Het is een vertrouwd beeld, maar eigenlijk zou het onze verbazing moeten oproepen: "Hè, een kind in een voederbak, hoe is dat mogelijk?" De kribbe is een anders-plaats. De kribbe is in het kerstverhaal geen plaats van dierenvoedsel meer, maar een plaats waar de Redder ligt. Aan het eind van Zijn menselijk leven zal die Redder sterven aan een martelwerktuig voor moordenaars. Dat kruis wordt ook een anders-plaats, niet de plaats van een misdadiger, maar van lijden en opstanding van deze Redder. God of wat Hij van of met ons wil, laat zich vaak kennen op een anders-plaats. Op een plaats die gewoon lijkt, gebeurt iets anders dan je verwacht:

een bremstruik gaat branden als God zich openbaart aan Mozes, een ark – een grote woonboot – wordt de plaats waar de schepping opnieuw uit de zonde wordt verlost, een plaats om te drinken wordt een plaats van levend water, een kribbe wordt de plaats waar de herders hun redder vinden. Anders-plaatsen bergen vaak een belofte in zich, zoals voor Mozes. Ze bieden leven waar dood lijkt te overheersen, zoals in de woestijn. Ze bieden bescherming aan wie uitgesloten worden (zoals de Samaritaanse bij de bron). Niet zelden zijn anders-plaatsen plaatsen van openbaring, waar redding zichtbaar wordt.

Liefde en gerechtigheid

Er was in de R.-K. Kerk in het afgelopen jaar veel aandacht voor de werken van barmhartigheid.

De oproep van paus Franciscus spoorde hopelijk aan tot het doen van meer werken van barmhartigheid, maar in elk geval kwamen deze werken, zowel de lichamelijke als de geestelijke, meer voor het voetlicht. Op de site www.heiligjaar-vandebarmhartigheid.nl en ook in 'Op Tocht' is uitgebreid aandacht besteed aan de inhoud en de praktijken van barmhartigheid. Het lijkt me niet nodig deze werken te herhalen. Ook na vandaag zullen zij

voortgaan, als plaatsen van caritas en diaconie, van liefde en gerechtigheid.

Binnen die werken van caritas en diaconie, in de veelkleurigheid van de mensen om wie het daarbij gaat, wil ik graag de plaatsen van barmhartigheid naar voren halen waar we naasten bijstaan. In veel opzichten zijn het, net als de Bijbelse verwijzingen, anders-plaatsen: plaatsen waar het ongewone zichtbaar wordt, waar kwetsbaarheid in het licht komt te staan, en waar uitgeslotenen menselijke aandacht ondervinden. We hebben de anders-plaatsen niet bedacht, ze zijn ontstaan. Een voedselbank is zo'n anders-plaats. Als je in Nederland voedsel zoekt, ga je naar een supermarkt, een speciaalzaak of een restaurant. Voedselbanken zijn andere plaatsen waar voedsel wordt uitgedeeld. Zij vinden onderdak in kerken, oude loodsen of voormalige fabrieken. Er wordt voedsel uitgedeeld in buurt- en wijkgebouwen. Het

zijn geen plaatsen waar je de verdeling van voedsel verwacht aan te treffen. De verdeling van voedsel in Nederland zou sowieso onze verbazing moeten wekken. Het delen en ontvangen van voedsel laat een anders-plaats zien. Wie honger heeft, en niet kan deelnemen aan het gewone maatschappelijk voedselverkeer, is uitgesloten en wordt ingesloten: als mijn naaste honger heeft, geef ik hem of haar te eten, hier, op de plaats waar het nodig is. In de afgelopen jaren

zijn op dezelfde wijze kledingbanken geopend. Bij of naast de voedselbanken treffen we nu de plaatsen waar de 'naakten gekleed worden'. Het zijn anders-plaatsen, niet alleen omdat er een andere activiteit plaatsvindt dan verwacht, maar omdat zichtbaar wordt en kan worden dat er een gemeenschap is die bezorgd en betrokken is bij degenen die het in deze tijd en omstandigheden minder hebben getroffen.

Om een anders-plaats te betreden, moet je vaak een drempel over: dat geldt voor de mensen die gebrek aan voedsel of kleding hebben, zij schamen zich soms. Ook de mensen die er wel over beschikken moeten een drempel in zichzelf overwinnen, om kwetsbare anderen in de ogen te kijken en als mens aan te zien. Het overwinnen van die drempel wordt duidelijk zichtbaar bij het betreden van een gevangenis. Deuren openen zich voor je en sluiten zich achter je, om mensen te ontmoeten die kleine of ernstige fouten hebben gemaakt. Wie de ontmoeting aandurft, in deze anders-plaats, ontmoet medemensen die een weg zoeken in de brokstukken van hun bestaan uit de fouten die ze begingen en met wie de verbinding niet verbroken mag worden.

En de vluchtelingen dan? Hun vluchtelingenleven is een aaneenschakeling van anders-plaatsen: ze verdrinken met boten die reddingsboten heten. Hun zoektocht naar vrijheid bevindt zich achter hekken. Hun huis is een tent. Hun nieuwe woonplaatsen vinden ze in voormalige gevangenissen, scholen, kloosters, vakantieparken, anders-plaatsen. Op al deze anders-plaatsen vinden ontmoetingen plaats, wordt zichtbaar welke medemenselijkheid er in allen schuilt. Op deze anders-plaatsen ontmoeten we de liefde en gerechtigheid.

Lorenzo Lotto (1480-1556), De aanbidding der herders (detail)

Ga en zie

"...maar waar hebben we U hongerig, naakt... als vreemdeling gezien?", zouden de leerlingen kunnen vragen. Op plaatsen waar je het niet verwacht, waar mensen worden opgevangen, gevoed, gelaafd, getroost, waar aandacht is voor elkaar, waar niemand wordt uitgesloten. Het Heilig Jaar van de Barmhartigheid toonde ons waar de verschillende werken van barmhartigheid plaatsvinden. De plaatsen lieten en laten zien waar de onmacht wordt weerstaan, waar de kwetsbaarheid wordt gekoesterd, waar openheid is voor ontmoeting, waar nieuwe mogelijkheden ontstaan voor wie nieuwe mogelijkheden wil zien. En als we dan in liefde en gerechtigheid willen leven, laten we dan verlangen om te gaan, naar de anders-plaatsen waar we elkaar in menselijkheid en barre kwetsbaarheid ontmoeten, waar Christus zich toont, waar we Hem kunnen zien. Laten we verlangen naar de anders-plaatsen, waar redding zichtbaar wordt. Laten we gaan naar de kribbe, de plaats waar we de Reddende Mensenzoon kunnen vinden. Namens het team van diaconale werkers wens ik u een Zalig Kerstfeest.

door Trees Versteegen, teamleider¹

¹ Hans-Joachim Sander, *Einführung in die Gotteslehre*, Darmstadt 2006.

De diaconale werkers van de DKCI zullen in 2017 aandacht besteden aan de verschillende gezichten van armoede in Nederland. Dit in antwoord op de vraag: 'wie zijn de armen?'.